

ZGODOVINA IN ZNAČILNOSTI NEKATERIH PASEM PASEMSKIH TIPOV

1. *Gallus domesticus*

- terciar (pred ledeno dobo): Grčija in južna Francija
- staro indijski spisi: kokoš najverjetneje udomačena že 5000 let (udomačena ni bila za jest)
- na področju Kitajske naj bi bila kokoš prisotna 1400 p.n.š.
- Babilonci so poznali kokoš 1000 let p.n.š.
- Perzijci: sveta žival
- Egipt: prve valilnice → embrio rabi 37 °C, klima ustreza razen vlaga je bila vprašljiva
- Feničani: širitev kokoši z vojnami → ko so zmagali, so v čast zmage zaklali petelina
- Aristotel: → prvi opisal kastracijo petelinov (kopunjenje)
 - opis posameznih vrst kokoši
- Rimski legionarji: prenos na področje Francije, Španije in Velike Britanije
- Krištof Kolumb: Amerika

- prednik: divja kokoš Bankiva *Gallus ferrunqineus* (v Indiji še živi)
 - Značilnosti → majhna
 - hitro teče
 - leti
 - spolni dimorfizem zelo izražen
 - ♀ → 0,75 – 1 kg
 - znese 8- 12 jajc
 - ♂ → 1 – 1,5 kg
 - zelo izražena rdeča roža in podbradek
 - zelo borben (verjetno so petelina udomačili zaradi te lastnosti)

- udomačitev: → spremenitev zunanjšega izgleda kokoši in petelinov
 - sprememba fizioloških značilnosti:
 - vodoraven položaj telesa
 - močnejše so izražene prsne mišice
 - mišice kril zakrnele
 - povečana nesnost in prirast
 - izgublja se instinkt valjenja (sedenja na jajcih)

- ŠTIRI OSNOVNE SKUPINE PASEM
- glede na izgled in na velikost razlikujemo: → Azijsko skupino (težke kokoši)
 - Sredozemsko skupino (lažje kokoši)
 - Ameriška skupina (kombinirana)
 - Angleška skupina (kombinirana)

- PASME GLEDE NA PROIZVODNE LASTNOSTI
- lahke pasme
 - Leghorn (bela), jerebičasta italjanka, črna minorca
 - za proizvodnjo konzumnih jajc
 - živahen temperament
 - teža cca 2 kg
 - roža enostavna, velika, rdeče barve

- podbradki lepo izraženi
- kratka prsnica, okrogle oblike
- visoka nesnost (do 280 jajc letno)
- težke pasme
 - Cochin – china, Brahma, Lanhshan
 - pitovna perutnina
 - miren flegmatičen temperament
 - roža je manjša
 - 100 – 120 jajc na leto
 - teža je cca 4,5 – 5 kg (♀ 4 – 4,5 kg, ♂ 4,5 – 5 kg)
 - dobra operjenost, tudi po nogah
 - kasna spolna zrelost (9 mesecev)
- srednje težke pasme s kombiniranimi lastnostmi
 - Štajerka, Hrvatica, New Hampshire, Plymouth Rock, Rock, Rhade Island, Orpington, Sussex, Carnish
 - nastale s križanjem težkih in lahkih pasem
 - spolno dozori relativno hitro
 - teže cca 2,2 – 3 kg
 - dobra kvaliteta mesa
 - 190 jajc na leto, lupina je rjava
 - ohranjen instinkt za valjenje
- GOSPODARSKO MANJ POMEMBNE PASME
- okrasne pasme
- LINIJSKI HIBRIDI
- z dolgotrajnim odbiranjem najboljših živali znotraj ene pasme žival z nadpovprečnimi proizvodnimi rezultati se ustvarjajo čiste linije
- z medsebojnim križanjem linij z nasprotujočimi si značilnostmi, ki se med seboj dopolnjujejo se dobijo konvekcialni hibridi
- heteroza učinek: → hitra rast
 - hitro spolna zrelost
 - večje število jajc
 - večja težnost
- moška linija: → na potomce se prenaša večja telesna masa oz. pitovne sposobnosti
 - odpornost
 - vitalnost
- ženska linija: → visoka nesnost
 - kakovost jajc
- hibridi težkih pasem za proizvodnjo mesa:
 - Ross
 - Hybr
 - Lohmann

- Hubbard
- Cobb
- Arbor Acres

- nesnice za proizvodnjo konzumnih jajc:
 - bela lupina jajc: Hisex
 - Lahmann LSL
 - Isa
 - Dekalb XL
 - rjava lupina jajc: Hisex brown
 - Isa brown
 - Lohmann LG
- kakovost jajčne lupine: 3600 por je v jajcu, nekoliko več por je na belih jajcih, barvo rumenjaka lahko manipuliramo s prehrano (korenček, parika)

2. DIVJI PURAN (*Meleagris gallopavo*)

- izvira iz petih podvrst, iz Severne in centralne Amerike
- mehiški puran: udomačili Indijanci, v Evropo prinesli španski zavojevalci
- purani so bistveno bolj neumne kot kure → mlademu puranu je treba pokazati hrano in vodo

3. PEGATKA (*Numida meleagris*)

- izvira iz Zahodne Afrike

4. DOMAČI GOLOB (*Columba domestica*)

- je bila prva udomačena vrsta
- najdemo jo po celem svetu

5. DOMAČA GOS (*Anser domesticus*)

- izhaja iz centralne Evrope in je bila udomačena že pred davnimi leti
- lahko se uporabi kot čujav namesto psa (tudi pava se uporablja za te namene)

6. DOMAČA RACA (*Anas domestica*)

- je bila gojena na Kitajskem

7. MOŠUS

- bradavičasta rasa

8. FAZAN

- rabi veliko surovih beljakovin (28% beljakovin v krmi)

9. JAPONSKA PREPELICA

- jajca brez holesterola

10. TULUŠKA GOSKA

- do 15 kg
- posebno krmljenje (prisiljeno)
- jetra do 1 kg

11. RATITI

- noj: → pri nas je problem za njih zaradi visoke vlage v zraku (rabijo 30%)
 - spolno zreli po enem letu
 - samci rdečkasto kožo na nogah
 - v reji pogine do 40% do 3 meseca starosti
 - v Slo je cca 1000
 - še bolj trapast kot puran (dva noja hočeta hkrati skozi vrata)

- emu

- kivi: → Nova Zelandija
 - nosnice ima na koncu kljuna